תלמוד בבלי · ראשונים · ריי״ף · מפרשים · מלחמת השם

מלחמת השם על תענית

רבנו משה ב"ר נחמן [הרמב"ן]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מלחמת השם על תענית

רבנו משה ב"ר נחמן [הרמב"ן]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מלחמת-השם-על-תענית/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

דף ג.

כתוב בספר המאור אמר זעירי אמר רב הונא יחיד שקבל עליו תענית וכו' עד ונראה מכאן שאין עיקר תפלת תענית אלא ביום:

אמר הכותב תחלה אפרש שהגירסא הזו שכתבו רבינו ור"ת ז"ל נכונה היא בעצמה כ"ש שנתלית באילנות גדולים וכך פירושה יחיד שקבל עליו תענית שני ימים רצופים בתפלת המנחה של ערב יום ראשון בשני למחר מתפלל תפלת תענית אע"פ שלא קבל יום זה בתפלת המנחה של ראשון דכיון דקבל עליו תחלה שני ימים רצופים תרוייהו כחד יומא אריכא דמו ולאו תענית שעות הוא אע"פ שאכל ושתה כל הלילה קבל עליו בתפלת המנחה יום אחד ולן בתעניתו למחר אינו מתפלל תפלת תענית אע"פ שלא הפסיק ביניהן ולא אמרי' תענית אריכא הוא והא קבליה אלא אם רצה יקבלנו עליו קודם לכן ויתפלל תפלת תענית של שעות למנחה קמשמע לן קבלה משויא להו חד אע"פ שהפסיק באכילה ושתיה כל הלילה ולינה בעינוי לא משוי להו חד יומא אע"פ שלא נפסקו ומדברי רבינו חננאל רישא משום סיפא בלחוד נקט שני ימים לומר אם קבלו שניהם יתפלל ואם לא קבל אלא אחד אל יתפלל של תענית ולא אמרינן מאריך בתענית הוא ויתפלל וגם זה נכון אבל ראיות מכריתות לומר דהזכרת תענית בשלש תפלות היא שהרי הוא מפורש בירושלמי ומה שדחה דסבירא ליה כמאן דאמר חיישינן שמא תענית צבור קבל עליו לפי דעתי אינו כלום שלא אמרו חיישינן שמא תענית צבור קבל עליו אלא לענות נפשו בכל עינוי שצבור מתענין ובלבד בו ביום אבל לא שיוסיף הוא יותר על שאר היחידים המתענים ואוכל הוא ושותה כל הלילה כדאמרי' אסור בנעילת הסנדל ואילו לא היה אוכל ושותה כל הלילה היה ליה למימר שכל חומר תענית צבור עליו מדלא קאמרי' כן הכי ש"מ שאינו נוהג תענית צבור אלא בנעילת סנדל וברחיצה ובסיכה ובתשמיש המטה אבל לא להוסיף יותר משאר תעניות והאי דלא קאמר רחיצה וסיכה ותשמיש חד מחמשה ענויי' נקט דרבותא הוא בנעילת הסנדל וא"צ לומר באלו שהן תענוג ואסור לנהוג עידונין בעצמו ועוד אם כדברי בעל המאור ז"ל וכי לא היה לו לרבי זעירא לאשמועי' חוששין שמא תענית צבור קבל עליו אלא לומרה סתם לענין התפלה הזו וכן מה שדחה בההיא דגרסינן בגמרא דילן בפרק במה מדליקין ערבית שחרית ומנחה מתפלל שמנה עשרה ואומר מעין המאורע בשומע תפלה דמשום אותן תעניות שמפסיק בהן מבעו"י נקט ערבית א"כ היכי אמרי' עלה ואין בהן קדושה על הכוס ואין בהן הזכרה בבהמ"ז ומאי בהמ"ז אילימא דיממא הא צריכה למימר אכתי לאו ביומא דתעניתא עייל אלא פשיטא בליליא ובראשונות שהיה אוכל בלילה וקמ"ל

שאע"פ שאומר מעין המאורע בתפלה אין קדושה על הכוס ולא הזכרה בברכת המזון עוד ראיה לדבר מ"ש לקבלו עליו מבעו"י בכל התעניות ואם אינו מתפלל אלא למחר למה הוא מקבל עד ערב ואדרבא קבלה סמוך למנחה בעי' משום הכי אמרי' במנחה ובתפלת המנחה לאפוקי קבלה דשחרית וחפלת המוספין וכ"ש דשמואל דאמר בתפלת המנחה דכיון דאפילו קודם ליום מזכיר בתפלה כ"ש עצומו של יום שהוא צריך הזכרה בכל תפלותיו וזו ראיה גמורה והא דאמרי' בשמעתין למחר מתפלל תפלת תענית כבר נתפרשה גרסת רבינו ז"ל בו שלא באו לומר אלא דקבלה דאתמול מהניא ליה והלכך ודאי הלילה והיום שוין הם והיינו דנקט למחר דאלו ערבית קודם שיאכל הוא מתפלל ואין תפלת תענית באה עליו בכרס מלאה ובסיפא נמי לא שייך למימר בה אלא למחר וכולה חד גונא נקט ואפילו לגירסת שאר ספרים אין כאן מוכיח שלא להזכיר עננו בערבית דהכי קאמר יחיד שקבל עליו תענית מבעו"י אפי' אכל ושתה כל הלילה ולא התפלל נמי תפלת תענית בערבית שהוא נראה כאלו אינו רוצה להתענות ולמתר כשמשכים נראה כנמלך אפ"ה כיון שקבל עליו מבעו"י למחר מתפלל תפלת תענית לן בתעניתו אינו מתפלל תפלת תענית אבל מי שקבל עליו תענית בתפלת המנחה ובערבית בא להתפלל תפלת תענית הא פשיטא דמתפלל דיום שלם הוא ואינו דומה ללן בתעניתו וכל הגאונים ז"ל כך אמרו שתפלת כל התענית כלילי שבת ויומו ומה שפסק רבינו הגדול ז"ל כלישנא בתרא דרבא יפה דן ויפה פסק שאם באנו לפרש כמשמעה דלישנא בתרא אע"פ שלא סלק אם ישן איני אוכל אכתי לישנא בתרא אית בה לקולא ואית בה לחומרא לקולא שאם גמר וסלק כל זמן שלא ישן אוכל וללישנא קמא אינו אוכל וזה פשט שני לשונות בכל מקום שכיוצא בזה ועל כרחך תפסוק כלישנא בתרא וכן רבינו חננאל סובר אבל אם באנו בהן מדרך הסברא הדברים נראין כדברי רבינו הגדול ז"ל שאם לא סלק אע"פ שישן אוכל דבכולה שמעתין לאחר סעודתו הוא ישן ולא כלישנא בתרא ישן אינו אוכל אלא מפני שסלק עצמו לגמרי מאכילה ושתיה והלך לו לישן לאחר סעודה אבל כל זמן שלא נגמר ולא סלק הרי דעתו על אכילה והכל מודים שאין שינה מפסיקתו והרי זה דומה למתנה כמו שאמרו בירושלמי ישן ועמד אסור בשלא התנה אבל אם התנה מותר ובדין הוא שיתרץ אף בלישנא בתרא התם בשלא סלק אלא שרצו לפרש שאין שינה אוסרת אלא בנרדם אבל נתנמנמו יאכלו וזה דרך הגמרא מכל מקום מה שאמר בעל המאור דמשום ספיקא דרבנן פסקי כלישנא קמא לקולא חס ליה לגאון דנימא הכי אלא בכל מקום הלכה כלישנא בתרא בין לקולא בין לחומרא אבל במקומות באיסור חמור של תורה רבינו ומקצת הגאונים ז"ל חוששין ללשון ראשון כמו שהזכרתי בראש השנה

ולענין תענית שקבלה עליו מבעוד יום שאמר בעל המאור דלית ליה קבלה אוסרת אלא לענין ברכה שלא יהא כמוציא שם שמים לבטלה השיבה עליו הרב ז"ל ואמר שדברי רבינו ז"ל מוכיחין בפרק בתרא בברייתא כל שהוא משום תשעה באב אסור לאכול בשר ואסור לשתות יין ואסור לרחוץ ומי שהוא יודע פי' ההלכה יראה משם שהקבלה אוסרת להפסקה זו תשובת הרב ז"ל ואני לא באתי לידי המדה הזו בתענית צבור שאין לו בו הפסקה מבעו"י אלא שלא יאכל משתחשך בתעניות הראשונות וסוגיין בפרק מקום שנהגו הכי ובט' באב נמי אמרו ובין השמשות שלו אסור הא תוספת עינוי והפסקה עם השמש אין לנו אלא ביום הכפורים שכן מוסיפין מחול על הקדש לפי' יום כפורים שיש לו תוספת יש לו קבלה והפסקה שאר התעניות אין לנו: